

สรุปผลการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ดำเนินการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ทราบถึงสภาพโดยทั่ว ๆ ไป ของการเลี้ยงปลาในกระชัง เช่น ชีวิตประวัติกของปลา วิธีการเลี้ยง แหล่งที่เลี้ยง เครื่องมือและปัจจัยที่ใช้ในการเลี้ยง ภาวะตลาดและช่องทางการจำหน่าย ตลอดจนทราบถึงรายได้ ค่าใช้จ่าย กำไรขาดทุน ผลตอบแทนจากการลงทุน และจุดคุ้มทุนของการเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

วิธีการศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอบถามจากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในแหล่งตัวอย่างเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย การลงทุน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชังไม้เนื้อแข็ง ในเขตตำบลปากคลองเกรียงไกร ตำบลบางเคียน อำเภอยะรัง และอำเภอมือ จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ตัวอย่าง รวมทั้งได้สอบถามเกี่ยวกับเงินลงทุนในอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงจากร้านค้าที่จำหน่ายในแหล่งตัวอย่าง เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับเงินลงทุนในการเลี้ยงปลา นอกจากนี้ยังสอบถามสภาพและปัญหาโดยทั่ว ๆ ไปของการเลี้ยงปลาจากเจ้าหน้าที่ประมงอำเภอ

จากการศึกษาพบว่า การเลี้ยงปลาในกระชังสามารถให้ผลตอบแทนสูง ซึ่งสมควรให้การสนับสนุนให้เป็นอาชีพหลักของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาที่อาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากปลาเป็นปลาที่เจริญเติบโตได้ดีในน้ำไหล แต่สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรเริ่มหันเหไปเลี้ยงปลาอื่นแทน หรือเลี้ยงวิธีอื่น เช่น เลี้ยงในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ เป็นต้น คือ ปัญหาที่ปลาเป็นโรคระบาด ทำให้เกษตรกรไม่กล้าเลี้ยงที่จะลงทุนต่อไป ถึงแม้ว่าปัจจุบันทางรัฐบาลกำลังมีโครงการที่จะจัดตั้ง เป็นในรูปแบบของสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้เงินกู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานำไปลงทุน แต่ก็ไม่มีใครกล้าลงทุนเพราะจะเป็นการเพิ่มหนี้สินให้กับเกษตรกรมากขึ้น เพราะถ้าเลี้ยงแล้วจะขาดทุนเนื่องจากปลาเป็นโรค ปัญหารองลงมาคือ ปัญหาพันธุ์ปลาที่ได้จากการ

เพาะพันธุ์ขึ้นมายังมีขนาดเล็กเกินไป เมื่อนำไปเลี้ยงอัตราการตายสูง จึงไม่เป็นที่นิยม เกษตรกรจึงต้องหันไปซื้อพันธุ์ปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งคุณภาพไม่ดี แต่แข็งแรง นอกจากนี้ก็มีปัญหาเรื่องอาหารปลาคุณภาพไม่ดี เพราะอาหารไม่สด และพ่อค่านำมาขาย วันเว้นวัน นอกจากนี้ปัญหาพ่อค้าคนกลางซื้อปลามั่วๆ ขายเงินเชื่อ ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาขาดเงินทุนหมุนเวียน

ผลจากการศึกษาปรากฏว่า การผลิตของปี พ.ศ. 2525 ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉลี่ยต้นทุนการผลิตรวมต่อกระชังเท่ากับ 208,557.95 บาท คิดเป็นร้อยละ 65.34 ต่อชอกชวย รายได้โดยเฉลี่ยต่อกระชังเท่ากับ 319,200.00 บาท มีกำไรสุทธิต่อกระชังเท่ากับ 110,642.05 บาท คิดเป็นร้อยละของกำไรสุทธิต่อชอกชวย 34.66 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนร้อยละ 46.57 และจุดคุ้มทุนในการผลิต 99.32 กิโลกรัม ที่ชอกชวย 18,870.80 บาท ส่วนการทดลองของนักวิชาการโดยเฉลี่ยต้นทุนการผลิตรวมต่อกระชัง 74,744.14 บาท คิดเป็นร้อยละต่อชอกชวย 62.31 รายได้โดยเฉลี่ยต่อกระชังเท่ากับ 119,950.80 บาท มีกำไรสุทธิต่อกระชังเท่ากับ 45,206.66 บาท คิดเป็นร้อยละของกำไรสุทธิต่อชอกชวย 37.69 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนร้อยละ 42.70 และจุดคุ้มทุนในการผลิต 61.03 กิโลกรัม ที่ชอกชวย 11,595.70 บาท จากการวิเคราะห์อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อ (Food Conversion Rate) ปรากฏว่า อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อของปลาในกระชังไม่เนื้อแข็งของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์เท่ากับ 14.19 ส่วนอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อของปลาในกระชังไม่เนื้อแข็งของนักวิชาการเท่ากับ 9.35

ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการเลี้ยงปลาในกระชัง

จากการวิเคราะห์ต้นทุน รายได้และการเลี้ยงปลาในกระชังไม่เนื้อแข็งของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในเขตจังหวัดนครสวรรค์ และจากการทดลองเลี้ยงของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่า ผลกำไรและผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นที่น่าพอใจมาก แต่ในปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงปลากำลังประสบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ๆ หลายด้าน พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องโรคปลาและศัตรูของปลา ปัญหาสำคัญที่สร้างความหนักใจให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในปัจจุบันมาก คือ ปัญหาเรื่องปลาเป็นโรคระบาด เมื่อพบว่าปลาตัวใดตัวหนึ่งภายในกระชัง เป็นโรค จะระบาคคิดต่อไปยังปลาตัวอื่น ๆ ภายในกระชังเดียวกัน หรือกระชังติดไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งยากแก่การแก้ไขได้ทัน ต้องปล่อยให้หายไปโดยไม่รู้สาเหตุ

จากการที่เกิดโรคระบาดของปลาในช่วงปลายปี 2525 ถึงต้นปี 2526 สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ กรมประมง พบสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ที่ทำให้ปลาเป็นโรค คือ สาเหตุในมน้ำ

สำหรับสาเหตุในมน้ำให้เกิดโรคระบาดของปลานั้น เนื่องมาจากคุณสมบัติของน้ำที่ปลาอาศัยอยู่ มีปริมาณของออกซิเจนละลาย แอมโมเนีย และสารปรอท ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ และพบสารพิษพวกยาปราบศัตรูพืชหลายชนิดปนอยู่ในแหล่งน้ำต่าง ๆ ส่วนสาเหตุที่แท้จริง ก็คือ เกิดจากเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวนำแล้ว

2. ปัญหาเรื่องอาหารปลา อาหารที่ใช้เลี้ยงปลา มีอยู่ 2 ชนิด คือ อาหารแบบพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่ อาหารที่ได้จากปลาน้ำจืดหรือปลาทะเล และอาหารผสมสูตรสำเร็จ ซึ่งยังไม่ได้รับความนิยมจากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาส่วนใหญ่จึงเป็นพวกปลาน้ำจืดหรือปลาทะเลนำมาดิบให้ละเอียด แต่ปลาน้ำจืดมีราคาแพงกว่าปลาทะเล แต่ไม่มีปัญหาเรื่องโรค เกษตรกรในเขตจังหวัดนครสวรรค์ส่วนใหญ่ซื้ออาหารปลาจากพ่อค้าคนกลาง ในราคากิโลกรัมละ 3 - 5 บาท โดยพ่อค้าจะนำมาขายถึงปากกระชังไม่ของเสียขนส่ง แต่คุณภาพของอาหารไม่ดี เพราะปลาไม่สด เนื่องจากพ่อค้าคนกลางซื้อปลาทะเลจากแหล่งอื่น ปลาที่จะถึงมือเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์ก็เน่าเสียส่วนมาก บางครั้งเกษตรกรจำเป็นต้องซื้อไว้ เพราะถ้าไม่ซื้อก็ต้องหาซื้อปลาน้ำจืดในแหล่งน้ำธรรมชาติ ใกล้เคียงที่มีราคาแพงก็สู้ไม่ไหว อีกประการหนึ่ง พ่อค้าคนกลางนำอาหารปลามาขายให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาไม่ได้ทุกวัน จึงต้องมีการซื้อถักกุนไว้ ยิ่งทำให้คุณภาพอาหารไม่ดีเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ยังมีอาหารผสมสูตรสำเร็จ ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการทดลองของงานพัฒนาการเลี้ยงปลาในกระชัง กรมประมงนำจืด อาหารประเภทนี้เตรียมจากส่วนประกอบอาหารแห้งหลายชนิด สะดวกในการจัดเก็บไว้ใช้ได้นาน เตรียมง่าย และใช้ได้ตลอดฤดูการองค์ประกอบของอาหารคืออาหารแบบพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังสามารถเติมยาปฏิชีวนะ และฮอร์โมนบางชนิดลงในอาหารเพื่อป้องกันโรค และเพิ่มอัตราการเจริญเติบโต ซึ่งคาดว่าจะเป็นที่นิยมในอนาคต

3. ปัญหาการขาดแคลนพันธุ์ปลา พันธุ์ปลาที่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานำมาเลี้ยงในกระชังในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่ซื้อมาจากเกษตรกรผู้รวบรวมจากแหล่งน้ำธรรมชาติ แม้ว่าในปัจจุบันนี้การเพาะพันธุ์ปลาสามารถทำได้เป็นผลสำเร็จแล้ว แต่การอนุบาลลูกปลาที่ได้จากการผสมเทียมให้โตขนาดที่พอที่จะนำไปเลี้ยงในกระชัง เพื่อให้มีอัตราการรอดสูง ยังไม่ประสบผลสำเร็จ พันธุ์ปลาที่ได้จากการผสมเทียมจึงไม่ได้รับความนิยมจากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา เพราะขนาดเล็กและอัตราการรอดต่ำ เกษตรกรจึงต้องหันไปพึ่งพันธุ์ปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งนับวันจะหายากยิ่งขึ้น

4. ปัญหาเรื่องเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาขาดความรู้ เกษตรกรที่เลี้ยงปลาในจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่เลี้ยงปลาเพราะเห็นผู้อื่นเลี้ยงมีกำไรมาก ก็เลี้ยงตามกันโดยไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องปลามาก่อน ฉะนั้นผลผลิตจากการเลี้ยงปลาในกระชังจึงไม่สูงเท่าที่ควร อีกประการหนึ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงปลาเป็นงานอดิเรก คือมีอาชีพหลักอยู่แล้วจึงไม่เคียดกร้อน เมื่อการเลี้ยงปลามีปัญหา จึงไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะแก้ปัญหาเท่าที่ควร หรือไม่ก็เลิกเลี้ยงไปเลย และไม่ยอมรับวิทยาการใหม่ๆ จากกรมประมงซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำ

5. ปัญหาเรื่องตลาดจำหน่ายปลา ปัจจุบันนี้มีพ่อค้าคนกลางมาซื้อปลาถึงที่เลี้ยงปลา ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาจะขายปลาในแก่งพ่อค้าคนกลางที่เป็นขาประจำ ทั้งนี้เพราะการซื้อปลาพ่อค้าคนกลางจะไม่มีภาระจ่ายเงินสดหรือจ่ายเป็นเช็คในทันที แต่พ่อค้าจะเอาปลาที่ได้จากเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาไปจำหน่ายเสียก่อน ซึ่งระยะเวลาจะนาน

เท่าไรนั้นไม่มีการกำหนดหรือตกลงกันใด ๆ ทั้งสิ้นจนกว่าพ่อค้าคนกลางจะขายปลาบูทั้งหมดได้ จึงนำเงินมาชำระแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลา ฉะนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาบูจึงไม่กล้าขายปลาบูให้กับพ่อค้ารายใหม่ๆ ภัยเหตุนี้จึงทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาบูขาดเงินทุนหมุนเวียน การตกลงราคาซื้อขายจึงค่อนข้างจะผูกขาดโดยพ่อค้าคนกลางไม่กี่ราย

นอกจากนี้ การส่งปลาบูออกนอก จะส่งออกในรูปแบบของปลามีชีวิต การขนส่งทำโดยทางเครื่องบิน ซึ่งค่าใช้จ่ายสูงมาก ดังนั้น ตลาดต่างประเทศจึงถูกจำกัดแค่ประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย มีส่งไปยุโรปก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6. ปัญหาเงินทุน เงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการเลี้ยงปลาบู ทั้งนี้เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาเลี้ยงประมาณ 1 ปี โดยที่ยังไม่มีรายได้ ผลตอบแทนแต่อย่างใด เมื่อเกษตรกรขาดเงินทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่จะกู้จากเกษตรกรด้วยกันหรือเอกชน ซึ่งเสียอัตรดอกเบี้ยสูงกว่าปกติ

7. ปัญหามลภาวะ (Pollution) ปัจจุบันนี้ วิทยาการเจริญก้าวหน้าไปมาก การเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรม การรุกรานแหล่งที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ตลอดจนจนการนำเอาสารเคมีและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตร ทำให้เกิดมลภาวะขึ้นทั้งในน้ำ ดิน และอากาศ ทำให้สัตว์น้ำในแม่น้ำลำคลองเป็นโรคตายโดยไม่ทราบสาเหตุเป็นจำนวนมาก บ้างก็ว่าเป็นเพราะอิทธิพลของน้ำเสียซึ่งเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม บริเวณนั้น ๆ และบริเวณใกล้เคียงปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ หรือเป็นเพราะสารเคมีซึ่งเกิดจากการชะล้างของน้ำฝนที่ปนมากับยาปราบแมลง ศัตรูพืช และวัชพืชในการเพาะปลูกลงแม่น้ำ สาเหตุเหล่านี้มีส่วนทำให้น้ำในแม่น้ำ ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ ทำให้ปลาอ่อนแอและตายได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของผู้เลี้ยงปลาใน
กระชัง จึงได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอ ออกไปให้ความรู้ในเรื่องโรค
ปลาแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลา ซึ่งอาจจะทำในรูปของการเลือกตัวแทนของ เกษตรกรผู้เลี้ยง
ปลาเข้ามารับการสัมมนาในเรื่องวิธีการเลี้ยงที่ถูกคองตามหลักวิชาการ เพื่อเป็นการลด
ปัญหาเรื่องโรค และวิธีการรักษาโรคเวลาปลาเป็นโรค หรือรัฐบาลควรจัดให้มีการฝึกอบรม
เกษตรกร โดยให้ความรู้ ให้คำแนะนำทางด้านวิชาการและเทคนิคต่าง ๆ ที่จะทำการ
เลี้ยงปลาได้ผลดี โดยวิธีส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้ถึงแหล่งเลี้ยงปลาโดยตรง หรือ
คัดเลือกตัวแทนเกษตรกรเข้ามาทำการฝึกอบรมในกรุงเทพฯ แล้วนำความรู้ที่ได้รับจาก
การแนะนำหรืออบรม ทำการเลี้ยงปลาให้ได้ผลผลิตสูงต่อไป

2. ปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหารปลาและพันธุ์ปลา การเลี้ยงปลาที่ยังไม่ถูกหลัก
วิชาการ ขาดความรู้ความเข้าใจ ปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อปลากว้างเงินเชื่อ
และปัญหาเงินทุน อาจจะแก้ไขได้โดยการจัดตั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงปลาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อจัดหาพันธุ์ปลาที่แข็งแรง ปราศเปรี๊ยะ ปราศจากโรค มาจำหน่ายให้แก่เกษตรกร
ผู้เลี้ยงปลาในราคายุติธรรม จัดหาอาหารที่ใช้เลี้ยงปลา มาบริการแก่สมาชิกในราคา
ยุติธรรม และมีคุณภาพดี คือปลาสดมาจำหน่ายให้ทุกวัน บริการด้านเงินทุนแก่เกษตรกรผู้เลี้ยง
ที่มีทุนน้อย และผู้ที่ขาดเงินทุนหมุนเวียน อัตราดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนส่งระยะยาว บริการในด้าน
วิชาการแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงให้มีผลผลิตสูงสุด และ
ให้คำแนะนำแก่ผู้ที่กำลังตัดสินใจจะลงทุนเลี้ยงปลา เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็น
ตัวกลางรับซื้อปลาในราคาเงินสด เพื่อเกษตรกรจะได้นำเงินไปลงทุนซื้อพันธุ์ปลาไปเลี้ยง
รุ่นต่อไป

3. รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้าหาวิธีรูปแบบเม็กลอยน้ำที่มีคุณภาพดีกว่า
นี้และราคาถูก เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปใช้เลี้ยงปลาแทนปลาทะเล เพราะปลอดภัย

จากการศึกษาของเชื้อโรคที่ติดมากับอาหารประเภทปลาทะเลสด และไม่ทอ้งเสียเวลาในการเตรียมอาหาร ประหยัดแรงงาน เก็บรักษาได้นานและง่าย ลดปัญหาเรื่องน้ำเสีย ลดปริมาณการสูญเสียอาหารที่จะละลายไปกับกระแสน้ำ การให้อาหารจะให้ได้ในปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งสัง เกศได้ในเวลาให้อาหารแก่ปลา

4. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนับเป็นนโยบายที่สำคัญที่รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไข ซึ่งต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน จึงจะประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตามข้อเสนอแนะเป็นเพียงแนวทางในการแก้ปัญหาของการเลี้ยงปลาบู่ ในระยะที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน แต่การแก้ไขปัญหาค่าง ๆ นี้ จะได้ผลก็ต้งได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาค่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่าย สมกั้เจตนารมย์ของรัฐบาลในการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทดแทนสัตว์น้ำจากธรรมชาติ เพื่อป้องกันการขาดแคลนอาหารโปรตีนของประชาชน ตลอดจนเป็นการเพิ่มพูนรายได้เพื่อแก้ไขความยากจนของประชากร และยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรให้ดียิ่งขึ้น